

LÄRARHANDLEDNING TILL
Katitzi och
Katitzi i ormgropen och
Katitzi rymmer

Av Emma Frey-Skött

Natur & Kultur

INLEDNING

Katarina Taikon skrev de 13 böckerna om Katitzi mellan 1969 – 1980. De handlar om hennes barndom och uppväxt som rom här i Sverige under 30 och 40-talet. Vi får följa Katitzi från sju års ålder till det att hon fyller sexton år.

Vid den tiden stängdes romerna ut från samhället. De fick inte bo i lägenheter eller hus. Risken att bli bortkörda från platsen man slagit läger var stor. Romerna fick inte stanna kvar i en kommun i mer än tre dagar. Därför kunde de heller inte bli folkbokförda, vilket i sin tur ledde att barnen inte fick gå i skola.

I samhället florerade fördomar mot romerna.

Även om böckerna har ett antal år på nacken är de lika brännande aktuella nu som de var då. Böckerna behandlar utanförskap, ojämlikhet och segregation. De pekar även på barns utsatthet. Men böckerna handlar även om mod och styrka. Med sin starka personlighet, sin nyfikenhet och sin förmåga att ifrågasätta och ställa frågor är Katitzi en fin förebild för dagens elever.

Böckerna om Katitzi passar utmärkt till högläsning och diskussion i grundskolan. Naturligtvis kan boken även läsas av eleverna själva men då är det viktigt att inte lämna eleverna ensamma i sin läsning. Det gäller att fånga upp elevernas tankar och funderingar, att problematisera och göra texten närvarande. Målet är att eleven ska känna att innehållet blir levande och intressant och kan koppla detta till sitt eget liv idag.

Den här något kortare handledningen bygger vidare på den omfattande handledningen till nytugåvan av Katitzi och Katitzi och Swing. Där hittar du ett författarporträtt av Katarina Taikon, en genomgång av romernas historia samt hur handledningens innehåll kopplar till läroplan och kursplaner.

Handledningen till Katitzi och Katitzi och Swing hittar du här:

<http://www.nok.se/Allmanlitteratur/Bocker/Barn-och-Ungdom/Kapitelbocker/Katitzi--Katitzi-och-Swing/>

Tips! Den första delen i serien om Katitzi finns som radioföljetong. Följetongen sändes under sommaren 2015. Du hittar följetongen på Sveriges Radio.
<https://sverigesradio.se/sida/avsnitt/579041?programid=2998>

HANDLEDNINGENS UPPLÄGG

Tanken med handledningen är att du som lärare ska få inspiration runt hur du tillsammans med dina elever kan arbeta med Katitzi i ormgropen och Katitzi rymmer.

Eftersom boken innehåller del tre och fyra i serien av Katitzi så går det bra att välja att arbeta med en del i taget.

Arbetsgången i handledningen är endast ett förslag. Du kan använda den rakt av eller så kan du plocka de delar du vill ha och som passar din elevgrupp.

Du kan arbeta med boken över en längre tid eller under en kortare och mer intensiv period, exempelvis inom ett ämnesövergripande tema. Bokens innehåll faller inom kursplanerna för både So och svenska.

FÖLJANDE DELAR INGÅR I HANDLEDNINGEN

En introduktionslektion runt boken.

- Ett standardupplägg runt läslektionerna. Målet med lektionerna är att eleverna ska lära sig att använda sig av fungerande läsförståelsestrategier när de läser. De ska alltså läsa texten på, mellan och bortom raderna.
- Fem bilagor som innehåller kopieringsunderlag med olika stödstrukturer och hjälpmedel som du och eleverna kan använda er av i textsamtalen. Du väljer själv när och hur du använder dig av de här kopieringsunderlagen.

Bilaga 1 Tom Sverigekarta

Syfte: Under berättelsens gång reser Katitzi och hennes familj runt i Sverige. Använd kartan och fyll i deras resväg.

Bilaga 2 Notislappar

Syfte: På kopieringsunderlaget finns förritade notislappar med fasta rubriker i. Dessa lappar använder du och dina elever när ni aktivt läser texten (se exempel på detta under standardlektionen).

Bilaga 3 Läslogg

Syfte: Läsloggen kan eleven använda för egen reflektion runt kapitlet.

Bilaga 4 Venn-diagram

Syfte: Venndiagrammet är bra att använda när eleven ska göra jämförelser mellan olika personer eller företeelser. Ett Venn-diagram består av två cirklar som möts i mitten. I de hela cirkelarna skriver eleverna skillnaderna mellan personerna/företeelserna de jämför. Där cirkelarna möts skriver de vad som är gemensamt för personerna/företeelserna.

Bilaga 5 Tankekarta

Syfte: Tankekartan har många användningsområden. Eleverna kan exempelvis använda den som utgångspunkt för att berätta eller skriva om en person eller händelse i boken.

LEKTIONSUPPLÄGG

Här kommer ett förslag på hur du kan arbeta med boken i hel- eller halvklass eller i mindre läsgrupper.

Tips! Är din skola ansluten till ett cirkulationsbibliotek? Då kan boken kanske finnas i klassuppsättning. Annars kan du be ditt skolbibliotek köpa in ett antal av böckerna. Det är alltid en fördel om eleverna har boken själva.

INTRODUKTION AV BOKEN

Tidsåtgång:

60–80 minuter.

Förberedelser:

- Läs boken själv.
  - Planera in läspass i schemat. Tiden ska räcka till högläsning, textsamtal, och arbete runt kapitlen.
  - Skaffa en klassuppsättning av boken. Varje elev bör ha en egen bok att läsa och följa med i.
1. Börja med att göra en återkoppling till de första två böckerna i serien; Katitzi och Katitzi och Swing.
Förslag på vad ni kan prata om:
    - Viktiga händelser som Katitzi och hennes familj var med om i de två första böckerna.
    - Viktiga personer som var med i de två första böckerna.
    - Hur romerna hade det i Sverige och Europa vid den här tiden.
    - Hur boken slutade.
    - Vad som kommer hända nu. Om ni arbetade utifrån handledningen runt den första samlingsvolymen var en av uppgifterna att eleverna skulle skriva om hur de trodde det skulle gå för Katitzi sedan. Låt eleverna i så fall prata om det de skrev då.
  2. Introducera den nya boken genom att visa omslaget.
    - Fundera tillsammans med eleverna runt vad som händer på omslaget och vad detta kan berätta om boken.
    - Läs sedan baksidestexten tillsammans.
  3. Läs sedan inledningen och det första kapitel högt för klassen/gruppen.
    - Inledningen är skriven av Katarinas dotter Angelica och det första kapitlet är en slags resumé runt vad som hände i de första två böckerna. Det är bra om eleverna har boken framför sig. De behöver även ha en kartbok och en blindkarta över Sverige (bilaga 1) nära till hands.
    - Stanna upp om med jämna mellanrum och kontrollera om eleverna har några frågor eller om det är några ord de inte förstår.

LÄSLEKTION – STANDARDUPPLÄGG

Tidsåtgång:

60–80 minuter

Förberedelser:

- Kopiera upp **bilaga 1 – Notislappar** till alla elever.
  - Kopiera upp även någon av de bilagor du vill att eleverna ska arbeta med under lektionen.
1. Läs kapitlet högt och på ett aktivt, nyfiket sätt. Stanna upp efter ett stycke och tänk högt (modellera) inför dina elever. Till en början modellerar alltså du. Men efterhand eleverna lär sig tänket är det meningen att ni samtalar tillsammans.

Här kommer exempel på hur du kan modellera:

Det här ordet förstår jag inte.

Skriv samtidigt upp ordet på notislappen med rubriken "Svåra ord".

Jag undrar om jag kan förstå det av sammanhanget när jag fortsätter att läsa?

Eller jag behöver kanske fråga någon eller slå upp det? Vad tror ni? Hittar ni något annat svårt ord i texten?

Det här verkar vara viktigt för handlingen därför att ...

Skriv upp stödord på notislappen med rubriken "Händelser".

Det här påminner mig om när jag ...

Skriv upp stödord på notislappen med rubriken Text – till – själv.

Det här påminner mig om något annat jag läst i ...

Skriv stödord på notislappen med rubriken Text – till – text.

Det här påminner mig om något jag såg på nyheterna om ...

Skriv stödord på notislappen med rubriken Text -till – världen.

Här står det att Tanten fräser åt Katitzi. Tanten är nog irriterad ...

Skriv stödord på notislappen med rubriken "Personer".

Tips! Visa bilaga 1 med notislappar på en interaktiv skrivtavla eller på en OH-apparat.

När du sedan funderar högt fyller du på samma gång i de olika notislapparna. Eleverna fyller samtidigt i sina lappar.

2. Samtala sedan om kapitlet utifrån det ni skrivit på notislapparna och andra tankar som kan ha väckts under läsningens gång. Var lyhörd och fånga upp elevernas funderingar. Uppmuntra dem att utveckla sina tankar ytterligare.
3. Låt eleverna arbeta enskilt eller i par med någon av bilagorna du valt för lektionstillfället. Du går runt och lyssnar in och stöttar.
4. Återsamla och samtala kort om vad eleverna tror kommer hända i nästa kapitel.

FAMILJENS FÄRDER

NOTISLAPPAR

SVÅRA ORD

HÄNDELSER

PERSONER

TEXT - TILL - SJÄLV

TEXT - TILL - TEXT

TEXT - TILL - VÄRLDEN

LÄSLOGG

Citat sidan:

*Jag valde detta för att jag
tänker/känner/ser framför mig ...*

Citat sidan:

*Jag valde detta för att jag
tänker/känner/ser framför mig ...*

Citat sidan:

*Jag valde detta för att jag
tänker/känner/ser framför mig ...*

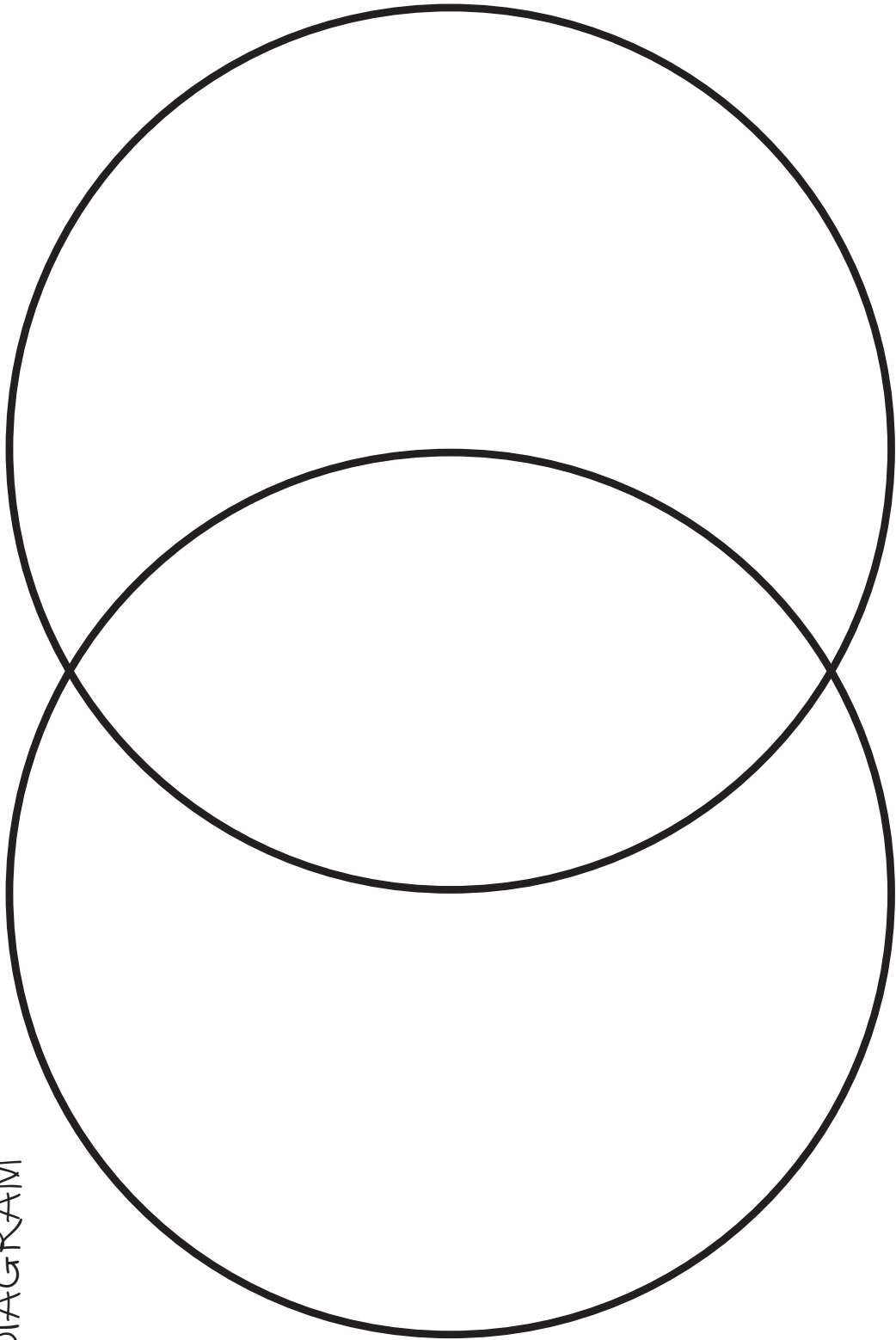

Bilaga 4

VENNDIAGRAM

Bilaga 5

TANKEKARTA

